

muzeum
náhodská

HRA ČK Y

➤ Svět plechových hraček

Počátky výroby plechových hraček se pojí k rodinné firmě založené roku 1946 v Semilech bratry Eduardem a Otou Sedlákovými. První hračkou, kterou ve své malé firmě *Bratři Sedlákové – výroba plechových mechanických hraček* vyráběli, byl parní válec s pérovým strojkem, který se pohyboval dopředu a dozadu.

Vzhledem k politickým změnám a postupné likvidaci soukromých firem vstoupila firma bratrů Sedlákových v padesátých letech do družstva Sved Liberec. Z této éry působení hračkářské firmy pochází legendární čtyřrychlostní traktůrek, na jehož vývoji trvajícím necelé tři roky se velkou měrou podílel vyučený puškař František Zeman. Traktůrek si odvezl také ocenění z výstavy Expo 1958, kde byl součástí expozice československého pavilonu.

V šedesátých letech došlo ke změně územních celků, a tak bylo liberecké družstvo Sved sloučeno s Kovodružstvem Náchod, které vzniklo roku 1950 jako řemeslné družstvo. Kromě výroby hraček se věnovalo i nástrojářství, instalatérství či elektrotechnice. V tutéž dobu byla do Kovodružstva začleněna i výroba hraček z podniku Chirana, který se specializoval na lékařské vybavení. Právě z tohoto závodu pochází jedna z neznámějších plechových hraček vyráběných náchodským Kovodružstvem – beruška na klíček, která nikdy nespadne ze stolu. V tomto období se přesunul stroj na plechotisk do Nového Hrádku, kde zůstává do dnešních dní. I konstrukční kancelář se přemístila do Náchoda, kde sídlilo také ústředí celého závodu. Firemní provozovny byly rozesety po

celých východních Čechách: v Semilech, v Benešově u Semil, na Novém Hrádku, v Ohnišově, Bystrém, Osečnici a Meziměstí.

Hračky se vyráběly převážně plechové, mechanické, postupně k nim přibývaly plastové díly i plastové hračky, tento moderní materiál byl levnější. Hračky se vyvážely také do zahraničí. Aby bylo možno v zahraničním obchodu rozlišit, o výrobek jakého československého kovodružstva se jedná, vznikla roku 1970 exportní značka náchodského Kovodružstva Kovap (kov a plast).

V sedmdesátých letech se výrobě hraček velmi dařilo, jen traktorů, sluníček a válců se dohromady vyrobilo na 230 000 kusů. K produkci již zavedených typů hraček se po odkoupení nástrojů od končící firmy Kellermann z Německa přidala výroba autíček VW, Mercedes, jeřábu, karavanu a garáže. V tomto období došlo také na změnu loga, které se ze dvou spojených kruhů s písmeny KDN změnilo na schematicky zobrazené dítě sklánějící se nad hračkou.

Od osmdesátých let začaly být plechové hračky na ústupu v takové míře, že se uvažovalo o úplném zastavení výroby. Ke konci vyrábělo Kovodružstvo z plechových hraček jen beruška a traktor. Převládla výroba plastových hraček s pohonem na elektromotor. Po sametové revoluci se náchodské Kovodružstvo přejmenovalo na Kaden, což je fonetický přepis původní zkratky KDN. Družstvo se rozpadlo a roku 1991 byla oficiálně ukončena jeho činnost.

Mariana Poláková

Kdo by neznal legendární plechový traktůrek Zetor, který se pyšní čtyřmi rychlostmi, brzdou a řízením volantu? Věděli jste, že tato nezapomenutelná hračka je tu již více než sedmdesát let?

Kovap a Kaden

V roce 1991 byla ukončena činnost výrobního družstva Kaden (do prosince 1990 Kovodružstvo Náchod). Družstvo bylo zrušeno a ke dni 30. dubna 1991 se rozdělilo na čtyři samostatná družstva: Elektrodružstvo Turnov, Stavbně-montážní družstvo v Náchodě, Kovap, výrobní družstvo v Náchodě, a Kaden, výrobní družstvo v Náchodě.

Dva posledně jmenované podniky pokračovaly ve výrobě hraček. Nadále se organizovaly jako družstva, což znamená, že podíl ve firmě vlastnili jednotlivci. Ti však postupně odprodávali své podíly. Z Kadenu se stala společnost s ručením omezeným v roce 1994, z Kovapu až roku 2012. Obě oddělené firmy pak v roce 2019 získaly nového společného majitele, akciovou společnost Sages Consulting, takže nadále pokračují ve spolupráci.

Kovap měl v devadesátých letech tři výrobní závody (Semily, Nový Hrádek a Meziměstí). V souvislosti s otevřením nových trhů a zejména dovozem levných plastových hraček z Číny začala firma uvažovat o obnovení výroby plechových hraček a opuštění výroby plastových. Znovu navázala spolupráci s německou firmou Schuco. Konstruktor Michal Možný přišel s návrhem Tatry 815, autíčka Hawkey a nového příslušenství k traktúruku.

Přelom tisíciletí se nesl ve znamení výroby různých druhů traktorů (Eicher, Fendt, Harnomag, Kubota, Man, Porsche, Schlüter, Wikov, Zetor). Z družstva se roku 2012 stala firma Kovap Náchod s. r. o., která svým názvem odkazuje na náchodské Kovodružstvo, byť se hračky vyrábějí pouze v Semilech a na Novém Hrádku.

Dnes se v Kovapu vyrábí na sedmdesát druhů plechových hraček. Všechny jsou vyráběny a montovány ručně,

takže každá hračka je originál. Vzhledem k požadavkům doby mají také certifikát Bezpečné hračky a vyrábějí se s ohledem na nezatěžování životního prostředí.

Kromě výroby hraček se firma věnuje kovoobrábění, lisování plastů, práci s plechem (potisk, stříhání, ohýbání) či tlakovému odlévání zinku.

Kaden měl v devadesátých letech původně tři závody, z nichž po vrácení provozovny v Bystrém v restituci zbyly pobočky na Novém Hrádku a v Ohnišově. Název firmy přímo odkazuje na náchodské Kovodružstvo a také logo firmy vychází z tohoto podniku. V zjednodušených liniích firma Kaden používá jako svou značku dítě sklánějící se nad hračkou dodnes. Stále sídlí na Novém Hrádku a specializuje se na malosériovou modelářskou výrobu automobilů, vojenských vozidel či kovových dílů pro firmy (např. Škoda auto, Tatra, Tekno). Známy retro výrobek této firmy představuje plastová stavebnice Variant, kterou lze koupit dodnes.

Obě firmy spolupracují s Muzeem Náchodská na výstavě *Kdo si hraje, nezlobí*, která probíhá ve výstavní síni muzea. Firma Kaden dodala do vitriny jeden ze svých zpracovaných modelů – Tatru 815 8x8 Terrno. Toto vozidlo je vyrobeno v měřítku 1:43 a lze mu vyklápat nástavbu, odklápět kabinu a kompletně natáčet odpružený podvozek. Firma Kovap pak věnovala do hracího koutku traktory, berušku, mandelinku a lanovku na klíček. Návštěvníci výstavy tak mají možnost vyzkoušet si, jak se tyto mechanické hračky pohybují. Ve vitríně najdete také rozložený strojek, který pohání legendární traktůrek. Složený strojek si pak můžete vyzkoušet a podívat se tak nad tím, jak geniálně byl před téměř sedmdesáti lety vymyšlen. Těšíme se na vaši návštěvu!

Mariana Poláková

Krátce z muzea

V prostorách bývalého Čapkovy mlýna – papírny v Hronově vzniká nová pobočka Muzea Náchodska. V posledních měsících probíhaly schůzky muzea se zástupci města Hronov, na nichž se domlouvaly podmínky spolupráce a další postup. Ve Staré papírně nebude umístěna pouze muzejní expozice, k níž byla vyhlášena sbírka, ale také sociální bydlení. Společně proto hledáme možnosti, které tato kombinace kulturní a sociální sféry nabízí. Těšíme se na výsledek!

Důsledky uzavření institucí z nařízení vlády vyvolaly vlnu solidarity s těmi, kteří nedosáhnou na podporu z veřejných zdrojů. Záměstnanci Muzea Náchodska proto podpořili farmu Wenet v Broumově a stali se adoptivními rodiči ovce walliské a morčete domácího. Virtuální opatrovnictví trvá od 19. dubna 2021 prozatím do 30. dubna 2022. Tým muzea plánuje broumovskou farmu navštívit během letošního léta, podívat se na svá adoptovaná zvířata a dozvědět se přímo od majitelů o chodu farmy.

Práce na revitalizaci Pevnosti Dobrošov pokračují. Muzeum Náchodska převzalo úspěšně zkolaudovanou budovu nového návštěvnického centra, která vznikla na místě bývalé pokladny, dále se do dělostřeleckého srubu N-D-S 75 „Zelený“ po 82 letech vrátily unikátní symetrické, 45° střílny pro 10cm houfnice v podobě věrných maket a tvrz se stala součástí prestižního anglicko-francouzského průvodce po tisíci a šesti stech vojenských muzech v Evropě, souvisejících s tematikou druhé světové války.

Stálou expozicí v Broučkově domě v Náchodě návštěvníky nově provází ilustrovaná postavička Jana Koldy ze Žampachu. Expozice se tak stala přívětivější nejenom pro děti, ale také pro zájemce, kteří například nemají tolik času na detailní prohlédnutí všech vystavených předmětů. Postavička pomocí komiksových bublin upozorňuje na vybrané důležité exponáty či události, které by návštěvník určitě neměl minout.

Muzeum Náchodska se stalo součástí Místní akční skupiny Stolové hory. V rámci členství v této skupině usilujeme hlavně o komplexnější řešení společného vstupného do kulturních institucí v celém regionu, například formou návštěvnické karty, kde bude za jednu cenu pro časově ohraničené období k dispozici vstupenka do zapojených institucí (případně výrazná sleva na běžné vstupné), ideálně také jízdenka veřejné dopravy a výhodná nabídka dalších služeb (ubytování, stravování, suvenýry s vazbou na regionální ekonomiku).

Vklášteře v Polici nad Metují pokračuje renovace, jež započala v loňském roce. Rozhodnutím krajského úřadu bylo schváleno použití části muzejního rozpočtu k významné obměně a doplnění expozice. Stávající expozice Památníku města Police nad Metují se přemístí do současného muzejního depozitáře, kde bude inovována a architektonicky přizpůsobena současným trendům tak, aby se návštěvníci dočkali komfortu odpovídajícímu 21. století. Opatův byt bude díky tomu rozšířen o jednu místnost, ve které vznikne opatská jídelna s knihovnou, a prohlídka tím získá téměř zámecký ráz.

Nová podoba klášterní chodby v Polici nad Metují.
Zveme Vás k návštěvě!

➤ Čekání na život?

„Takže život.

Život, který jsme na jejich příkaz měli zachraňovat tím, že zůstaneme doma a nepodlehne dábelskému pokušení rozvolnění.

Jenže to je jen holý život.

Život bezkrevný, téměř žádný, jak říká Giorgio Agamben.

Život, který se sám sebe děsí a je zalezlý ve svém kafkovském doupěti, proměněném na trestaneckou kolonii.

Život, který za to, že mu bude zaručeno přežití, je ochotný vzdát se všeho ostatního (modlitby, úcty k zesnulým, svobod, balkónů a oken, ze kterých nás sousedé budou moci šmírovat, až přestanou tleskat lékařům a zdravotníkům).

Život, ve kterém at' už s nadšením či rezignovaně akceptujeme, že sociální stát se promění ve stát dohlížitelský..“

Bernard-Henri Lévi, *Virus, ze kterého šílíme*

V posledním roce a půl jsme svědky bezprecedentního omezování našich životů. Přijatá opatření se mají vztahovat k šíření nemoci Covid-19. Srozumitelná mohou být více nebo méně, lidé jsou však vládami vyzýváni, případně donucováni k jejich přijímání pro mimořádnost situace. Tu jde o princip předběžné opatrnosti, tam o reakci na nepříznivý vývoj epidemiologické situace.

Nyní, zdá se, přicházíme na rozcestí, které stojí za to nepřehlédnout. Křižovatka vybízí každého k rozhodnutí. Není cesty zpět a předchozí stav se už nikdy nevrátí? Přijmu mimořádná opatření jako „novou normalitu“ pro dnešek a třeba pro zbytek svého života? Přijmu strach z nemoci a smrti jako dostatečné odůvodnění pro další nařízení? Přijmu poslušnost autoritě, co mi bude napříště průběžně – i preventivně

– nastavovat hranice, kam jít, s kým se potkat, za jakých podmínek? Do jaké míry se řídím názorem druhých, výší odměny, hrozbou pokuty a trestu? Budu čekat na platný, pravidelně aktualizovaný certifikát, který mi povolí žít?

V názorech na situaci se rozdělená společnost dynamicky přeskupuje a minimálně její část přehodnocuje nastavení klíčových hodnot. Právce? Levice? Tradice? Sociální jistoty?

A co udržení základních občanských práv?

Jak to souvisí s muzeem? Můžeme jistě zavolat ve vrstvách paměti a zkoumat, co se v minulosti stalo, když někdo dostal do rukou mocenský nástroj, který mu umožnil rozhodovat, komu přidělí jaká práva. Kdo ano, kdo ne, kdo kam může a kdo nesmí.

Paměťovou instituci, jakou je Muzeum Náchodska, zajímá kromě minulosti i návštěvnický provoz. Hlásíme se ke standardu dostupnosti tak, abychom zajistili bezproblémovou přístupnost všem sociálním vrstvám obyvatelstva. Proto přicházíme s akcemi bez jakýchkoli bariér, nejnověji květnový Týden v muzeu zdarma u příležitosti znovuotevření.

Bude to do budoucna možné? Kdo a na základě jakých kritérií bude vybírat návštěvníky? Kdo povolí či zabrání vašemu vstupu do muzejních expozic, na komentovanou prohlídku, přednášku, veřejnou diskusi, workshop, exkurzi?

Jdetuzkrátka onáš život. Nejenoholý život, který lze nahlížet jako pouhé přežívání, ale o život v plnosti, který je projevem našeho člověčenství a ducha. Přejí nám hodně štěstí při volbě směru, kam se na rozcestí „nové normality“ vydat. Věřím, že získáme bohatou a cennou zkušenost. Ostatně co jiného si ze života odneseme?

Sixtus Bolom-Kotari

Muzeum Náchodska 2021

Broučkův dům – stálá expozice

Masarykovo náměstí 18, 547 01 Náchod

Otevírací doba: leden–březen: pátek–neděle 9,00–12,00, 13,00–17,00; duben–prosinec: úterý–neděle 9,00–12,00, 13,00–17,00; o letních prázdninách otevřeno také v pondělí

Výstavy: **Příběhy rodu Landsbergerů** (7. V.–22. VIII.); **Jaroslav Jošt** (3. IX.–24. X.) – výstava k nedozítým šedesátinám náchodského umělce, vernisáž 2. IX. v 17,00; **Výstava sbírkového oddělení – nové přírůstky v muzeu** (5. XI. 2021–9. I. 2022)

Výstavní síň Náchod

Tyršova ulice 247, 547 01 Náchod

Otevírací doba v době výstav: úterý–neděle 9,00–12,00, 13,00–17,00; o letních prázdninách otevřeno také v pondělí

Výstavy: **Kdo si hraje, nezlobí** (4. VI.–26. IX.) – výstava hraček se zaměřením na výrobky Kovodružstva Náchod a jeho nástupců Kovapu a Kadenu; **Náchodský fotografický podzim** (8. X.–7. XI.), vernisáž 7. X. v 17,00; **Těšíme se na Vánoce** (26. XI. 2021–16. I. 2022), vernisáž 25. XI. 2021

Pevnost Dobrošov

Dobrošov u Náchoda, 549 21 Česká Čermná

Z důvodu rekonstrukce uzavřeno – předpokládán otevření na jaře roku 2022

Jiráskovo divadlo a museum

Náměstí Čs. armády 500, 549 31 Hronov

Otevírací doba: po dobu konání výstav: úterý–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00, v rámci prohlídek divadla a na objednání; o letních prázdninách otevřeno také v pondělí

Výstava: **Šablony: příběh obrazu vrstva za vrstvou** (18. VI.–5. IX.), výstava streetartového umění, vernisáž 17. VI. v 17,00

Jiráskův rodný domek

Jiráskova ulice 90, 549 31 Hronov

Otevírací doba: duben–květen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; červen–září: úterý–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; o letních prázdninách otevřeno také v pondělí; říjen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00

Výstava: **Ilustrace ke Starým pověstem českým** (červenec–srpen)

Akce: **Noční prohlídky domku, divadla a muzea** (ve spolupráci s KIS Hronov) 18. VI., 9. VII., 23. VII. vždy v 21,00; 20. VIII. ve 20,30 (sraz před Jiráskovým rodným domkem); **Vánoce v Jiráskově rodném domku**

Klášteř Police nad Metují

Komenského náměstí 1, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00, červen–září: úterý–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; o letních prázdninách otevřeno také v pondělí, říjen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00, mimo otevírací dobu je možné prohlídku telefonicky objednat

Výstava: **Za poklady baroka** – autorská výstava Zdenka Odla (7. V.–31. X.)

Akce: **Noční prohlídky kláštera** – 25. VI., 16. VII., 6. VIII., 3. IX. vždy ve 20,30 (sraz před klášterem); **Ostaš – 600 let od krveproliti** (5. IX.)

Stará škola Dřevěnka

Hvězdecká ulice 15, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; červen–září: úterý–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; říjen: pátek–neděle 9,30–12,00, 13,00–17,00; mimo otevírací dobu je možné prohlídku telefonicky objednat

Výstavy: Od Martina po Tři krále (27. XI. 2021–16. I. 2022)

Akce: **Festival zážitků** (červenec–srpen)

Náchodské muzejní noviny 1 | 2021

Registrováno MK ČR pod číslem E 21910

Vydává: Muzeum Náchodska, Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod,

tel. +420 491 423 248, e-mail: info@muzeumnachodska.cz, www.muzeumnachodska.cz

Muzeum Náchodska je příspěvkovou organizací zřízenou Královéhradeckým krajem

Editoři: Mariana Poláková, Andrea Kösslerová, Sixtus Bolom-Kotari

Grafický design: Kateřina Kesslerová

ZDARMA

